

1 september 1999

Aan de Minister van OCW
Drs. L.M.L.H.A. Hermans
Postbus 25000
2700 LZ ZOETERMEER

Amsterdam, 1 september 1999
Onze referentie: 991838\BL\jsu\

Mijnheer de Minister,

In aansluiting op mijn eerdere berichten, respectievelijk van 3 september 1998 en 12 april 1999, en in overeenstemming met mijn eerder uitgesproken voornemen, licht ik U gaarne in over de 'procedurele' voortgang van het onderzoek inzake Srebrenica.

Nog altijd is de politieke en publicitaire aandacht voor de onderwerpen die de onderzoeksgroep bestudeert zeer groot. Daarnaast veranderen relevante condities voortdurend (bijvoorbeeld de situatie op de Balkan). In het algemeen zijn deze instabiele omgevingsfactoren niet erg gunstig voor het onderzoek. Nog afgezien van de tijd en energie die deze omstandigheid, of men wil of niet, van de onderzoeksgroep vergt, kan het de bereidheid tot medewerking of de aard van die medewerking beïnvloeden. De onderzoeksgroep heeft zich tot doel gesteld jegens diverse instanties en personen die onderzoek verrichten naar (aspecten van) hetzelfde onderwerp met grote zorgvuldigheid de eigen onafhankelijkheid te handhaven. Dit betreft de Tijdelijke Commissie Besluitvorming Uitzendingen van de Tweede Kamer, het speciale onderzoek van het Secretariaat van de Verenigde Naties ter uitvoering van de zg. Bosnië-resolutie van de Algemene Vergadering (Resolutie 53/55 van 30 november 1998), opsporings- en vervolgingsinstanties en de media. Dit is immers nodig voor de geloofwaardigheid van het onderzoek in het algemeen en zelfs een absolute voorwaarde tegenover informatie verschaffende instellingen of personen. Alleen ter voorkoming van directe en ernstige wederzijdse doorkruising van activiteiten wordt met enkele van deze instanties zuiver formeel contact onderhouden. Toegespitste belangenconflicten hebben zich gelukkig nog niet voorgedaan.

Veranderende omstandigheden kunnen overigens ook positieve effecten hebben. Het einde van de bombardementen in Servië heeft hervatting van de activiteiten in het voormalige Joegoslavië (meer precies Oost-Bosnië en Servië) mogelijk gemaakt. Het onderzoek in opdracht van het secretariaat van de VN heeft de mogelijkheden tot raadpleging van stukken ook voor de NIOD-onderzoekers vergroot. In het algemeen kan worden vastgesteld dat in het buitenland - waar de informatiepositie van de onderzoeksgroep aanmerkelijk minder bevoorrecht is dan in Nederland - op enkele, helaas niet op alle, gebieden van belangrijke vooruitgang sprake is. Aangezien het hier ten dele om uiterst vertrouwelijke informatie en kanalen gaat, is het vooralsnog niet verantwoord daarover met meer precisie te berichten.

Het binnenlandse archiefonderzoek richt zich nu in hoofdzaak op de niet-overheidsarchieven, met name die van politieke partijen en particuliere hulporganisaties die zich met het voormalige Joegoslavië, of het Nederlands beleid ten aanzien daarvan, bezig houden. Overigens blijft het speurwerk in de overheidsarchieven naar op onverwachte plaatsen nog aanwezig materiaal doorgaan. In het buitenland wordt daarnaast ook gewerkt met 'questionnaires', lijsten met vragen aan instanties, die geen rechtstreekse toegang tot (al hun) documentatie kunnen of willen geven, maar wel bereid zijn, al of niet vertrouwelijke, informatie te verschaffen.

Het interviewprogramma wordt gestaag voortgezet. Half augustus 1999 was het aantal personen (getuigen, betrokkenen en/of deskundigen) waarmee in binnen- en buitenland was gesproken opgelopen tot ongeveer 325. Dit interviewen is, nu het archiefwerk in Nederland zo ver is gevorderd, in het binnenland tot het hoofdbestanddeel van het onderzoek geworden. De verwachting is dat in het najaar een groot deel van de afsluitende interviews, met name die met hoofdrolspelers, zullen kunnen plaatsvinden. In het buitenland zal dat

zeker ook in 2000 nog flink doorgaan, omdat daar het archiefwerk trager op gang is gekomen. In het algemeen geldt vanzelfsprekend dat 'de jacht op gegevens open blijft' tot kort voor de afronding van het rapport.

In de vorige rapportage is opgemerkt dat de onderzoeksgroep de noodzaak om eind 2000 met een resultaat te komen sterk voelt. Om dat te bereiken moet ook met het schrijven van (delen van) het uiteindelijke rapport een aanvang worden gemaakt. De onderlinge besprekingen en discussies hebben inmiddels tot een duidelijk denkbeeld over structuur en opbouw van het rapport geleid. Het zal ongetwijfeld om een uitvoerig boekwerk gaan, omdat vele aspecten van zeer gecompliceerde gebeurtenissen onder verscheidene invalshoeken moeten worden bekeken. De emotionele lading van het onderwerp vraagt ook om grote precisie, concreetheid en verantwoording. De onderzoeksgroep streeft niettemin naar een helder en leesbaar verslag van de bevindingen, dat in zijn beschrijvingen en analyses als zodanig overtuigt. In bijlagen zullen nadere onderbouwingen, analyses van de achtergronden en beschrijving van de context, meer gedetailleerde uiteenzettingen en zo exact mogelijke verwijzingen naar de bronnen een plaats kunnen vinden.

Op basis van deze conceptie met betrekking tot structuur en opbouw van het rapport is een werkplan ontwikkeld. Dit werkplan voorziet in een start van het direct op het rapport gericht schrijfwerk in dit najaar. Daarbij zal gebruik kunnen worden gemaakt van eerder opgestelde discussiestukken en interne notities met een voorlopig karakter. Ook het grootste deel van de verslagen van extern uitgezet onderzoek wordt in dit najaar verwacht. In één geval zal de externe onderzoeker, door middel van een tijdelijke detachering bij de onderzoeksgroep (binnen het kader van het afgesloten contract), ook direct concepttekst leveren voor het rapport. Na de jaarwisseling zal het gericht schrijven aan het eindverslag de overhand moeten krijgen in de werkzaamheden van de onderzoeksgroep.

Als de ambitieuze doelstellingen worden gehaald, zal zomer 2000 een eerste concept van het volledige rapport gereed zijn. In het najaar 2000 zal dat dan tot een definitieve tekst getransformeerd moeten zijn en op correcte wijze afgewerkt. Aanbieding aan het kabinet en korte tijd later openbaarmaking zou dan inderdaad eind volgend jaar kunnen plaatsvinden. Deze ambitie (afronding van de werkzaamheden vóór eind 2000) kan echter niet worden uitgesproken zonder het al eerder gemaakte voorbehoud. De vele onzekerheden in het onderzoek maken een planning als deze kwetsbaar. Met een rapport dat terwille van de 'tijds-klem' op cruciale punten mogelijkheden, die zich nog voordoen, onbenut laat zou geen recht worden gedaan aan de politieke en maatschappelijke behoefte aan volledigheid van informatie.

Ik zend afschrift van deze brief aan Uw collegae van Buitenlandse Zaken en Defensie. Graag verzoek ik U deze brief ter kennisneming aan de (Commissies voor Defensie en Buitenlandse Zaken van de) Tweede Kamer te zenden, alsmede aan de eerderbedoelde Tijdelijke Commissie.

Hoogachtend,

Prof. dr. J.C.H. Blom
Directeur Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie